

Az oktatófilm felhasználása a könyvtárpedagógiai munkában

A film egyike azoknak az eszközöknek, amely minden életkorban és a legkülönbözőbb műveltségi szinten álló emberre egyaránt erős vonzó hatással van. Különösen figyelemre méltó ifjúságunkra gyakorolt eleven és mély hatása. A gyermek és ifjú érdeklődésének egyik sajátossága ugyanis, hogy a látás útján szerzett szemléletekre erősebben figyel. Képzelőerejét a képszerűen felfogható dolgok jobban megragadják, mint a csak hallott dolgok. A modern filmtechnika pedig a képet a hallott szóval kapcsolja össze. A jelenségeket mozgásukban, környezetükkel való szoros összefüggésükben, olykor fejlődésükben mutatja be és az így keltett hatásokat még a film művészeti eszközeivel is fokozza (rendezés, zene, fényképezési technika stb.) Erthető tehát, hogy a gyermek érdeklődését a legteljesebb mértékben képes fölkelteni, előkészíti és alkalmassá teszi a különféle hatások élményszerű befogadására.

A könyvtárpedagógiai munkában a filmnek ezeket a figyelembresztő és hatáskeltő tulajdonságait jól felhasználhatjuk. Felhasználásuknál főleg három irányban várható eredmény: 1. az ifjúság olyan rétegeiben is érdeklődést kelthetünk a könyvtár munkája iránt, amelyeket eddig a könyvtári agitáció szokásos módszereivel megnyerni nem tudtunk; 2. egy-egy mű tartalmi megértése, eszmei és művészi hatásainak elmélyítése az előadó részéről könnyebbé válik, a pedagógiai hatások pedig eredményesebbek; 3. különösen az ismeretterjesztő szépirodalom iránti érdeklődést fokozhatjuk.

A film és a könyv tartalmi kapcsolata.

A vetítésre kiválasztott film alkalmazásának egyik fontos pedagógiai követelménye, hogy szoros tartalmi kapcsolatban álljon az ismertetett könyvvel. Annak azonban csak kiegészítő, alárendelt része legyen. A hallgatóság mindvégig érezze, hogy a vetített film csak arra szolgál, hogy a mondottakat még alaposabban megérthesse. Még így is számolhatunk azzal a veszéllyel — különösen az ifjúságnál —, hogy a film a könyv iránt való érdeklődést gyengíti. A hallgatóságnak ez a beállítódása azonban megfelelő előkészítés esetén az irodalmi érdeklődés javára megváltoztatható. Ennek feltételei,

hogy a jó szervezés és rendezés párosuljon a tartalom érdekes, változatos, sőt mozgalmassal feldolgozásával. Erős élmények, az előadás hatására keletkezett és feloldott feszültségek, egészséges humor, a hallgatók aktív részvétele a beszélgetésben, mind olyan tényezők, amelyek nemcsak ellensúlyozhatják a film keltette hatásokat, de felül is múlhatják azt. Másrészt azokat a hallgatókat is megnyerhetjük irodalmi rendezvényeink állandó vendégeinek, akiket kezdetben csak a film vonzott a könyvtárba.

A film felhasználása az ismeretterjesztő művek népszerűsítésére.

Az oktatófilmek különösen a természettudományos és technikai témákkal foglalkozó szépirodalom népszerűsítésénél használhatók fel eredményesen. Részből azért, mert oktatófilmek ezen a téren eléggé nagy számban állnak rendelkezésre, és így egy-egy irodalmi témához viszonylag hosszabb keresgélés nélkül kiválaszthatjuk a megfelelő filmet. Másrészt azért, mert karoljuk fel éppen a természettudományos és technikai tárgyú szépirodalmat, mert erőteljesebb propagálásukhoz fontos nevelési érdekek fűződnek (világnézeti nevelés!). Általános tapasztalat ugyanis, hogy ifjúságunk zöme a szórakoztató jellegű szépirodalomhoz képest aránytalanul gyengébben érdeklődik az ismeretterjesztő olvasmányok iránt. Ennek számos oka közül az egyik kétségkívül az, hogy az ismeretterjesztő irodalom megszerettetésének vonzó és eredményes módszereit eddig még nem sikerült megtalálnunk. Ifjúságunk többsége nem látja az ilyen olvasmányok forgatásának nagy jelentőségét, egyszerűen tanító célzatú könyveknek gondolja őket, amelyek nem olyan érdekesek és mégkevésbé izgalmasak, mint az általa kérséget olvasmányok. Ezt a véleményt erősíti benne az az elterjedt, helytelen könyvtári gyakorlat is, hogy közkönyvtárainkban a választott szépirodalomtól kívül a könyvtáros rendszerint egy ismeretterjesztő munka kölcsönzésére is kitér az olvasót. Ezt a könyvtárosi ambícióból rákényszerített könyvet a következő könyvtári órán a gyermekek legtöbbször olvasatlanul hozzák vissza.

A közelmúltban a filmvetítéssel kísért

könyvmegbeszélés módszerének tanulmányozása céljából a Bpest XVI. ker. egyik általános iskolájában a helyi Szabó Ervin könyvtárfiókkal együttműködve, ankétot rendeztem **Iljin—Szegál: Hogyan lett az ember óriás?** c. művének I. részéből. Ennek megrendezéséről és a legfontosabb tapasztalatairól számolok be a következőkben.

A könyv közismerten a természettudományos világnézeti kialakítása körébe vágó egyik igen jelentős kérdéssel foglalkozik: a törzsfjlődéssel, az emberréválással. Mint ankétvezetőnek, nemcsak egy serég új fogalmat kellett megvilágitanom 13—14 éves hailgatóimnak, hanem meg kellett értetnem a természetben uralkodó dialektikus fejlődés lényegét is: azt a folyamatot, hogy az életkörülmények lassú, de állandó változása következtében, számtalan nemzedéken keresztül az ember átalakul, az állatvilág fölé kerül s a természet urává válik. Ez a folyamat ma is tart s az ember tudatos munkája következtében szemünk láttára megy végbe (természetátalakítás, új állatfajok kitenyésztése, az emberek gondolkozásának átalakulása stb.).

Az iskolák részére készült jegyzékből válogattam ki azokat a filmtémákat, amelyek alkalmasaknak látszottak a már jelzett célok megvalósítására. A jégkorzakban uralkodó természeti viszonyok elképzeltetéséhez kitűnő szemléleti anyagot nyújtott a »Jégárak és glecserek« c. film, amely a magas hegyek örök hó- és jégvilágát mutatja be. Az »Állatvilág« c. film az emberszabású majmok életét ismerteti igen vonzó, helyenként **mulatságos** formában. Különösen ezek társas együttléte és »értelmes« viselkedése ragadja meg a nézők figyelmét. Az embernek a tudomány és a technika terén megtett hatalmas fejlődését két filmen is szemlélhették: »Az emelők és egyszerű gépek«, valamint »Ablak a láthatatlan világba« című filmekben.

Az egyes filmek átgondolt rend szerint követték egymást és szervesen illeszkedtek az előadáshoz. A film alkalmazása természetesen azt is szükségessé tette, hogy a könyvnek főként azokat a

részeit beszéljük meg tüzetesebben, amelyek a filmeknek is témái. Így elértük azt, hogy az irodalom és a film hatásai egyésegesebben és erőteljesebben érvényesültek. Ennek azonban előfeltétele volt, hogy ne csak a könyvet tanulmányozzuk igen alaposan, hanem a filmnek a könyv tartalmával való összevetését is elvégezzük.

A könyvmegbeszélés pedagógiai értékelése.

A másfél óráig tartó összejövetel egész tartama alatt az ifjúság a legteljesebb érdeklődést tanúsította. Az előadást figyelmesen hallgatták, a vetítést a legteljesebb érdeklődéssel követték, a megbeszélésen pedig részben a filmhez, részben pedig az előadáshoz élénken hozzászóltak.

A filmvetítéssel kísért könyvmegbeszélés vonzó hatása már az előkészítő munka során is megmutatkozott. A technikai okokból többször elhalasztott ankét megtartását türelmetlenül sürgették. Az iskolai szünnap délelőttjén megtartott összejövetelen pedig nemcsak iskolánk növendékei jelentek meg nagy számmal, hanem a nagyobb távolságban fekvő mátyásföldi és rákosszentmihályi tanulók egy népesebb csoportja is jelen volt.

Kiemelem végül azt a hatást is, amely a könyv iránti érdeklődés formájában jelentkezett. Érettebb VII. és VIII. osztályos növendékeink kérték iljin könyvét, még olyanok is, akik már olvasták, de igazi érdeklődés csak ennek az ankétnak a hatására támadt bennük.

Ez a könyvtárpedagógiai kísérlet is megmutatta, hogy az oktatófilm megfelelő előkészítés esetén milyen mozgósító hatású lehet az ismeretterjesztő irodalom olvasása iránti kedv ébresztgetésénél.

Szükséges volna azonban a film felhasználásának további tanulmányozása, hogy minél változatosabban és vonzóbban építhetnénk be irodalmi rendezvényeinkbe. A film szélesebbkörű és szakszerű felhasználása újabb tömegek érdeklődését keltené fel az olvasás és a könyvtármunka iránt.

TOTH BELA

tanítóképző-intézeti tanár